

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor ac yn rhithiol ar Zoom ar 21 Ionawr 2026

YN BRESENNOL:

Y Cynghorydd Jeff Evans (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Sonia Williams (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr Geraint Bebb, Jackie Lewis, John Ifan Jones, R. Llewelyn Jones, Llio A. Owen, Keith Roberts, Dafydd Rhys Thomas.

Aelod Cyfetholedig Kathryn Seeney (Rhiant Lywodraethwr - Cynradd)

Aelodau Portffolio

Y Cynghorydd Robin Williams (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer), Neville Evans (Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion), Carwyn Jones (Aelod Portffolio Tai a Diogelwch Cymunedol), Dyfed Wyn Jones (Aelod Portffolio Plant, Pobl Ifanc a Theuluoedd), Alun Roberts (Aelod Portffolio Hamdden, Twristiaeth, Morwrol ac Eiddo), Dafydd Roberts (Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg), Nicola Roberts (Aelod Portffolio Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd), Ieuan Williams (Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd).

Aelodau'r Pwyllgor Partneriaeth ac Adfywio ac Aelodau eraill y Cyngor (drwy wahoddiad)

Cynghorwyr Non Dafydd, Glyn Haynes, Kenneth Hughes, Euryr Morris, Pip O'Neill, Derek Owen, Dylan Rees, Margaret M. Roberts, Ken Taylor.

WRTH LAW:

Y Dirprwy Brif Weithredwr
Y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151
Y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Y Pennaeth Gwasanaethau Tai
Pennaeth Democratiaeth (DS)
Rheolwr Newid Hinsawdd (RAW)
Swyddog Pwyllgorau (ATH)
Cynorthwydd Cefnogi Democratiaid (Gweddarlledu) (CH)

YMDDIHEURIADAU:

Cynghorwyr Alwen Watkin, Arfon Wyn, Gary Pritchard (Arweinydd y Cyngor), Mr John Tierney (Yr Eglwys Gatholig), Christina Williams (Rhiant Lywodraethwr – Sector Uwchradd ac ADY), Dylan Williams (Prif Weithredwr), Huw Percy (Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo).

HEFYD YN BRESENNOL:

Elin Allsopp (Swyddog Sgriwtini)

1 YMDDIHEURIADAU

Nodwyd yr ymddiheuriadau a gyflwynwyd.

2 DATGANIAD O DDIDDERDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

3 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 18 Tachwedd 2025 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

4 SEFYDLU CYLLIDEB 2026/27: CYNIGION DRAFFT CYCHWYNNOL AR GYFER Y GYLLIDEB REFENIW

Cyflwynwyd Adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, oedd yn cynnwys y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb refeniw drafft 2026/27 ac a fydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 27 Ionawr 2026, i'r pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn amlinellu cynigion cychwynnol y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y gyllideb, y setliad dros dro ar gyfer llywodraeth leol a sefyllfa gychwynnol cyllideb y Cyngor ar gyfer 2026/27. Roedd hefyd yn crybwyll y pwysau cyllidebol y mae'n rhaid ymdrin ag o yng nghyllideb 2026/27, y risgiau ariannol sy'n wynebu'r Cyngor yn ystod 2026/27, cynnydd yn y Dreth Gyngor er mwyn cael cyllideb sy'n cydbwysu a'r goblygiadau ar gyfer y Cynllun Ariannol Tymor Canol.

Cyflwynodd y Cynghorydd Robin Williams, Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer, yr adroddiad gan ddweud fod gosod y gyllideb bob blwyddyn dal yn heriol gan fod setliad y llywodraeth leol yn cael ei gyflwyno'n flynyddol er bod galw ers peth amser am setliad tair mlynedd er mwyn gallu cynllunio'n well. Er bod balansau ac arian wrth gefn y Cyngor mewn sefyllfa iach ar hyn o bryd, roedd y Cynghorydd Robin Williams yn pwysleisio'r angen am ddoethineb parhaus a chynllunio ymlaen llaw. Dywedodd wrth y pwyllgor mai'r gofyniad cyllidebol ar gyfer 2026/27 yw £207.023m, wedi ei ariannu drwy'r Grant Cymorth Refeniw, cyfranddaliad Ynys Môn yn y gronfa ardrethi annomestig a'r Dreth Gyngor. Tynnodd sylw at y prif bwysau ariannol sy'n cynnwys chwyddiant a thâl staff, gyda dyfarniadau cyflog ar gyfer staff addysgu a staff nad ydynt yn addysgu ar gyfer 2026/27 dal i'w cadarnhau. Ar hyn o bryd, mae'r Pwyllgor Gwaith yn cynnig cynnydd yn y Dreth Gyngor o 4.8%, ynghyd â 0.3% ar gyfer Ardoll y Gwasanaeth Tân, sy'n gyfanswm o 5.1%, gan olygu fod y gost i eiddo Band D yn £1,792.98. Cynigir hefyd bod y premiwm o 100% ar dai gwag ac ail dai yn parhau, a bod £1.685m yn cael ei rhyddhau o falansau cyffredinol ac arian wrth gefn wedi ei glustnodi y Cyngor er mwyn cael cyllideb gytbwys ar gyfer 2026/27.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/ Swyddog Adran 151 ei fod wedi derbyn ffigwr terfynol y setliad y noson flaenorol ac roedd £5,692 yn uwch na'r swm a nodwyd yn yr adroddiad. Bydd yr adroddiad yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu'r newid hwn. Tynnodd sylw at y prif grantiau refeniw oedd wedi'u cynnwys yn nhabl 2 yr adroddiad ar sail Cymru gyfan, sy'n cael eu dyrannu y tu allan i'r setliad, ac amlygodd y goblygiadau ar gyfer gwasanaethau a chyllidebau pe byddai unrhyw rai o'r grantiau hyn yn rhewi neu'n lleihau. Cyfeiriodd at y prif newidiadau rhwng cyllideb derfynol 2025/26 a chyllideb gychwynnol 2026/27, fel yr amlinellir yn adran 4 yr adroddiad, ac eglurodd beth oedd eu heffaith gadarnhaol neu negyddol ar y gyllideb. Mae'r rhain yn cynnwys chwyddiant mewn cyflogau staff addysgu a staff nad ydynt yn addysgu, cyfradd cyfraniad y cyflogwr i'r gronfa bensiwn, effaith y Cyflog Byw Cenedlaethol ar gostau gofal preswyl, nyrsio a gartref,

newidiadau mewn niferoedd disgyblion, pwysau demograffeg yn y gwasanaethau oedolion a phlant a'r Ardoll Gwasanaeth Tân. Ar y cyfan, mae'r rhain a newidiadau eraill wedi arwain at gynnydd o £11.330m yn y gyllideb refeniw net ddigynfnewid ar gyfer 2026/27, o gymharu â chynnydd o £5.777m yn y setliad. Mae hyn yn gadael gwarged yn y gyllideb o £4.634m cyn unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor. Os am gau'r bwlch drwy ddefnyddio'r Dreth Gyngor yn unig, byddai angen cynnydd o 8%. Felly, y cynnig yw mynd i'r afael â'r gwarged drwy gyfuniad o gynyddu'r Dreth Gyngor a defnyddio balansau cyffredinol ac arian wrth gefn.

Fel rhan o'r broses datblygu cyllideb, cwblhawyd adolygiad manwl ar yr holl gyllidebau er mwyn adnabod cyllidebau nad oes eu hangen mwyach, cyllidebau sy'n rhy uchel a chyllidebau incwm y gellir eu cynyddu. Mae adroddiad 4 yn yr adroddiad yn crynhoi'r arbedion sy'n weddill, sy'n £976k. Gwahoddwyd gwasanaethau i gyflwyno cynigion ar gyfer cyllid ychwanegol i fodloni bwysau newydd neu sydd eisoes yn bodoli ar y gwasanaeth, a chynigir bod y cynigion a restrir yn adran 7 yn cael eu cynnwys yn y cynnig cychwynnol ar gyfer y gyllideb ar gyfer 2026/27.

Rhoddodd y Swyddog Adran 151 drosolwg o'r sefyllfa gyllidebol a ragwelir ar gyfer 2027/28, gan nodi bod y model ariannol presennol yn awgrymu y bydd y gyllideb refeniw net ar gyfer 2027/28 yn cynyddu oddeutu £6.2m (3%) tra bo'r CAC ond yn cynyddu 0.6% (£0.9), yn seiliedig ar ffigyrau o Ganolfan Llywodraethiant Cymru. Heb ddefnyddio arian wrth gefn, byddai'n rhaid cynyddu'r Dreth Gyngor o 8.7% er mwyn pontio'r bwlch. Ychwanegodd y Swyddog Adran 151, er bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn ddigon cryf i allu defnyddio arian wrth gefn i gydbwysu cyllideb 2026/27, mae wedi cynghori'r Pwyllgor Gwaith na ellir defnyddio'r arian wrth gefn yn unig i leihau'r cynnydd yn y Dreth Gyngor oherwydd i wneud hynny byddai angen defnyddio swm sylweddol, ac nid yw hynny'n bosibl o ystyried y rhagolygon ar gyfer 2027/28.

Gwnaeth y Cynghorydd Geraint Bebb, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Addysg, gyfeirio at gasgliadau'r Panel yn ei gyfarfod ar 8 Ionawr 2026, lle gafodd y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb refeniw drafft 2026/27 eu hystyried. Ar ôl adolygu'r dogfennau a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, a derbyn ymatebion i'r materion a godwyd, penderfynodd y Panel gefnogi ac argymhell y cynigion fel y'u cyflwynwyd i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, gydag eithriad y cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor gyda'r panel yn argymhell na ddylai fod mwy na 4.9% yn cynnwys Ardoll y Gwasanaeth Tân.

- Wrth graffu ar y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb refeniw drafft ar gyfer 2026/27, gwnaeth aelodau drafod y cynnydd arfaethedig o 5.1% yn y Dreth Gyngor. Mynegwyd pryderon am ei fforddiadwyedd i breswylwyr o ystyried y costau byw parhaus. Roedd un aelod yn teimlo na ddylai fynd y tu hwnt i chwyddiant gyda targed o oddeutu 3% yn cael ei osod ar ddechrau'r flwyddyn ac i weithio at hynny. Gofynnwyd a ellid cyfaddawdu rhwng cynnig y Pwyllgor Gwaith o 5.1% a'r argymhelliad o 4.9% y Panel Sgriwtini Adnoddau.
- Gofynnwyd gwestiynau am y premiwm ar ail dai a thai gwag, yn cynnwys swm y refeniw a gynhyrchwyd, sut mae'n cael ei ddefnyddio ac a yw'n hyfyw parhau i ddyrannu £1m o'r incwm ychwanegol i gefnogi pobl ifanc lleol i brynu eu cartrefi eu hunain ar yr Ynys. Gofynnodd aelod a fyddai'n well defnyddio'r cyllid i leihau'r cynnydd yn y Dreth Gyngor ar gyfer yr holl drigolion.
- Cafodd yr aelodau drafodaeth am bwysigrwydd y grantiau refeniw a restrwyd yn Nhabl 2 yr adroddiad i gyllideb y Cyngor, a sut mae'r grantiau hyn yn cael eu dyrannu.
- Gofynnwyd am eglurhad ynghylch a oedd y £423k ychwanegol a ddarparwyd yn ddigonol er mwyn adlewyrchu'r nifer cynyddol o ddisgyblion sy'n cael eu hasesu fel bod ag anghenion dysgu ychwanegol. Gofynnwyd cwestiynau hefyd ynghylch y fformiwla a ddefnyddir i ddosbarthu cyllid ADY i ysgolion cynradd.

- Ystyriodd yr aelodau effaith y cynigion cyllidebol ar wasanaethau anstatudol y Cyngor.
- Nodwyd y rhagwelir y bydd balansau cyffredinol heb eu dyrannu'r Cyngor yn sefyll ar £17.2m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, gan dybio y bydd y tanwariant o £1.5m a ragwelir ar gyllideb 2025/26 yn cael ei wireddu. Nodwyd hefyd fod y Pwyllgor Gwaith wedi gosod balans cyffredinol gofynnol o 5% o'r gyllideb refeniw net sy'n cyfateb i £10.4m yn seiliedig ar y gyllideb refeniw net sefydlog ar gyfer 2026/27. Gofynnodd yr aelodau am bwrpas a chanfyddiad y cyhoedd o'r £6.8m sy'n weddill.
- Gofynnodd yr aelodau am effaith chwyddiant ar y gyllideb yn ystod y flwyddyn a sut y byddai unrhyw bwysau chwyddiant yn ystod y flwyddyn yn cael eu rheoli.
- Nodwyd y cynigion gwasanaeth ar gyfer risgiau a phwysau presennol a/neu sy'n dod i'r amlwg a restrir yn adran 7 o'r adroddiad. Gofynnwyd am eglurhad ynghylch y defnydd arfaethedig o'r cais am gyllid o £364,200 ar gyfer seiberddiogelwch.
- Nododd yr aelodau flaenoriaeth y Pwyllgor Gwaith i gadw cyfleusterau cyhoeddus ym Menllech a Bae Trearddur ar agor drwy gydol y flwyddyn a ariannwyd yn 2025/26 trwy danwariant mewn gwasanaethau eraill. Byddai parhau i wneud hyn yn gofyn am gyllid ychwanegol o £25,000. Codwyd cwestiynau ynghylch y rhesymeg dros y dull hwn ac a fyddai cyllid yn cael ei ddefnyddio'n well ar gyfer agor cyfleusterau mewn ardaloedd sydd heb unrhyw ddarpariaeth ar hyn o bryd, yn enwedig yn ystod misoedd yr haf mewn ardaloedd twristaidd poblogaidd.
- Codwyd cwestiwn ynghylch a ellid adolygu lwfansau aelodau.
- Gofynnwyd am eglurhad ynghylch y cynnydd o 55% yn y gyllideb Gorfforaethol a Democrataidd a ddangosir yn Atodiad 2 yr adroddiad.
- Nodwyd yr angen am amlosgfa i wasanaethu'r ynys. Cyflwynwyd ystadegau i gefnogi'r angen a hyfywedd cyfleuster o'r fath a gwnaed cais i ymchwilio ymhellach i hyn.
- Awgrymodd aelod y byddai adroddiad mwy manwl o gyfarfod cyllideb y Panel Sgriwtini Adnoddau o gymorth i'r pwyllgor gyda'i drafodaethau cyllideb ei hun.

Aeth yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i'r afael â'r materion a godwyd fel a ganlyn –

- Bod dyletswyddau statudol y Swyddog Adran 151 yn cynnwys sicrhau bod y gyllideb yn adlewyrchu costau darparu gwasanaethau a ragwelir yn y flwyddyn i ddod. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2025 yn rhagweld cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor yn ôl yr angen i gydbwyso'r gyllideb dros y tair blynedd nesaf. Mae'n fwyfwy anodd gosod y gyllideb oherwydd bod gwybodaeth wedi'i diwygio'n sylweddol, neu wybodaeth hwyr yn dod gan Lywodraeth Cymru. Nodwyd nad yw holl gostau'r Cyngor yn dilyn chwyddiant y Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI), a bod newidiadau mewn cyflog staff a'r Cyflog Byw Cenedlaethol yn gallu arwain at costau sylweddol uwch. Mae'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor ar gael i gefnogi'r rheiny sydd angen cymorth i dalu eu Dreth Gyngor.

Pwysleisiwyd bod cynigion cychwynnol. Bydd unrhyw argymhellion gan y pwyllgor hwn yn cael eu hystyried gan y Pwyllgor Gwaith ar 27 Ionawr, ac ar ôl eu cymeradwyo, bydd cynigion cyllidebol drafft yn destun ymgynghoriad cyhoeddus, cyn dod yn ôl i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 18 Chwefror. Bydd cynigion terfynol yn cael eu gwneud gan y Pwyllgor Gwaith ar 24 Chwefror i'w cymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar 5 Mawrth 2026.

- Er nad oes gofynion statudol i ddefnyddio'r premiwm tai gwag ac ail dau at ddibenion tai lleol, mae Llywodraeth Cymru'n annog hynny'n fawr. Rhagwelir incwm o £4.3m, o'r premiwm ar gyfer 2025/2026, gydag £1m yn cael ei glustnodi i gefnogi prynwyr tai tro cyntaf. Pan gafodd ei gyflwyno, gwnaeth cyfran o'r premiwm ariannu staff Treth Gyngor a Thai ychwanegol (£200k), ac yn 2022/23 gwnaeth gefnogi swydd yn y maes Datblygu Economaidd. Mae'r £3m sy'n weddill yn mynd i'r Gronfa Gyffredinol er mwyn cefnogi

gwasanaethau'r Cyngor, yn cynnwys gwasanaeth lefel uwch ar gyfer yr elfennau hynny sy'n cael eu heffeithio gan nifer yr ail gartrefi ar yr ynys.

- Mae'r prif grantiau refeniw a restrir yn Nhabl 2 yr adroddiad yn cael eu dyrannu yn ôl fformiwla ar draws y 22 awdurdod lleol yng Nghymru, ac mae cyfraniad Ynys Môn oddeutu 2.5%. Mae mwyafrif y grantiau'n cael eu dyrannu'n flynyddol ac yn cael eu defnyddio i gefnogi gwasanaethau craidd. Os bydd y grantiau'n cael eu rhewi neu ei lleihau, byddai'r Cyngor yn ei chael hi'n anodd atal y gweithgareddau mae'n ei gynnig, gan greu pwysau ariannol ychwanegol i'r Cyngor wrth i gostau gynyddu.
- Mae cyllid yn cael ei ddyrannu'n flynyddol i Ganolfan Addysg y Bont, yn seiliedig ar niferoedd ac anghenion disgyblion, sy'n cael eu hasesu. Mae cyllid ADY ar gyfer ysgolion cynradd yn cael ei ddarparu drwy'r gyllideb benodol i ysgolion. Mae'r fformiwla ar gyfer dyrannu cyllid yn ystyried anghenion bob plentyn sydd wedi'i asesu, a'r gost i fodloni'r gofynion hynny. Mae'r gyllideb ADY uwchradd yn cael ei gadw'n ganolog gan y Gwasanaeth Dysgu, ac ar hyn o bryd mae'n cydymffurfio gyda gofynion statudol.
- Nid yw'r £976k o arbedion sydd wedi eu hamlygu yn dilyn adolygiad ar yr holl gyllidebau'n cynrychioli toriadau i'r gwasanaeth. Nid yw'r gyllideb ddrafft yn cynnwys cynigion i leihau gwasanaethau fydd yn cael eu cynnal ar yr un lefelau â 2025/26, gyda chyllidebau'n cael eu haddasu i adlewyrchu angen.
- Mae balans y gronfa gyffredinol sy'n weddill o £6.8m ar gael i'r Cyngor ar gyfer gwariant annisgwyl (e.e. difrod ar ôl storm neu waith adnewyddu mawr), i dalu am unrhyw ddiffyg neu orwariant yn y gyllideb, i helpu i gydbwyso cyllideb 2027/28 os oes angen, a chefnogi gwariant cyfalaf os bydd y grant cyfalaf cyffredinol wedi aros yr un fath am flynyddoedd. Strategaeth y Cyngor hyd yma yw defnyddio'r arian wrth gefn yn rhesymol i osgoi gwneud toriadau sylweddol i wasanaethau neu gynyddu'r Dreth Gyngor yn sylweddol.
- Mae'r gyllideb yn cynnwys darpariaeth ar gyfer chwyddiant yn seiliedig ar lefelau wedi'u hasesu. Yn ogystal, mae arwain wrth gefn wedi ei glustnodi ar gael i liniaru effaith unrhyw gynnydd sydyn yn ystod y flwyddyn. Er y byddai hyn yn cael ei gynnwys yng nghyllideb 2027/28, byddai dal yn creu pwysau cynyddol o ran costau ar gyfer y Cyngor.
- Mae'r cynnig o £364k ar gyfer cyllid seiberddiogelwch yn amcangyfrifiad dechreuol a bydd yn cael ei adolygu eto yn erbyn yr angen sydd wedi ei adnabod.
- Bydd angen cyllid refeniw a chyfalaf er mwyn sefydlu cyfleustodau cyhoeddus newydd. Gofynnwyd eisoes i gynghorau tref a chymuned a hoffent dderbyn y gyfrifoldeb i gadw cyfleusterau ar agor, ac efallai yr hoffent ailystyried hyn neu chwilio am grantiau ar gyfer gwaith adnewyddu neu gyfleusterau newydd.
- Nid yw lwfansau aelodau'n cael eu gosod gan gynghorau lleol, yn hytrach, maent yn cael eu gosod gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, ond mae eu swyddogaethau bellach wedi'u trosglwyddo i'r Comisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru. Mae'r Comisiwn yn adolygu lwfansau Aelodau ar hyn o bryd. Mae Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaid y Cyngor yn ystyried ceisiadau ar gyfer taliadau cydnabyddiaeth blynyddol.
- Mae cyfradd cyfraniad y cyflogwr i Gynllun Pensiwn yr Awdurdod Lleol yn cael ei rannu yn gyfradd sylfaenol, sy'n ariannu budd-daliadau yn y dyfodol ar gyfer aelodau actif ac sy'n cael ei godi yng nghyllidebau gwasanaethau, a'r cyfradd eilradd sy'n addasu sut yr ariennir y costau sy'n gysylltiedig â budd-daliadau ar gyfer aelodau actif ac anactif a enillwyd hyd at y dyddiad gwerthuso, ac sy'n cael ei gynnwys yn y gyllideb Gorfforaethol a Democratiaidd. Mewn perthynas ag Ynys Môn, mae'r gyfradd sylfaenol wedi disgyn, gan leihau cyfraniad y cyflogwr oddeutu £2.3m bob blwyddyn (cyn y dyfarniad cyflog) tra bo'r gyfradd uwchradd wedi codi, gan gynyddu costau oddeutu £1.1m sydd wedi arwain at y cynnydd yn llinell y gyllideb Gorfforaethol a Democratiaidd.
- Mae'r Pwyllgor Gwaith yn agored i gynigion am fuddsoddiad, yn cynnwys amlosgfa, yn dibynnu ar hyfywedd. Fodd bynnag, amlinellodd y Swyddog Adran 151 y goblygiadau o fenthycir wrth sefydlu cyfleuster o'r fath, fyddai oddeutu £70k y flwyddyn o gostau refeniw bob blwyddyn ar gyfer bob £1m a fenthycir dros gyfnod bywyd yr ased fyddai

oddeutu 50 mlynedd yn ogystal â staff, cynnal a chadw, ynni a chostau. Pe byddai lefelau incwm yn disgyn, byddai'r costau'n parhau gan greu risg ariannol. Byddai'n rhaid adolygu cynnig o'r fath yn fanwl, a byddai'n rhaid cael grant cyfalaf sylweddol er mwyn gwneud y prosiect yn hyfyw, fel arall mae'r risg yn llawer rhy uchel.

- Mae aelodaeth y Panel Sgriwtini Adnoddau yn gytbwys yn wleidyddol, a gall aelodau'r Panel adrodd yn ôl i aelodau eu grŵp am drafodaethau'r panel. Mae Cadeirydd y Panel yn rhannu diweddariadau ar lafar gyda'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol am gynnydd y Panel.

Yn dilyn trafodaethau, cynigiwyd ac eiliwyd y cynnig i gyflwyno cynigion cyllideb drafft cychwynnol y Pwyllgor Gwaith, fel y'u cyflwynwyd gan y Dirprwy Arweinydd a'r Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad Cwsmer yn cael eu cefnogi a'r hargymell i'r Pwyllgor Gwaith. Cynigiwyd diwygiad i ailystyried codi'r Dreth Gyngor a'i ostwng i 3%, ond ni chafodd ei eilio.

Ar ôl craffu'r cynigion cychwynnol ar gyfer y Gyllideb Refeniw drafft 2026/27, ac ystyried y materion a godwyd yn ystod y drafodaeth a'r ymatebion a ddarparwyd gan Swyddogion a'r Aelod Portffolio, penderfynwyd cefnogi ac argymell y cynigion cychwynnol ar gyfer y Gyllideb Refeniw drafft 2026/27 yn cynnwys yr isod, i'r Pwyllgor Gwaith at ddibenion ymgynghoriad cyhoeddus –

- Cyllideb arfaethedig gychwynnol ar gyfer 2026/27 o £207.023m.
- Cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor o 4.8%, ynghyd â 0.3% ar gyfer Ardoll y Gwasanaeth Tân, sy'n gyfanswm o 5.1%, gan olygu fod y gost i eiddo Band D yn £1,792.98.
- I gadw'r premiwm ar gartrefi gwag ac ail gartrefi yn 100%.
- Bod £1.685m yn cael ei ryddhau o falansau cyffredinol y Cyngor a'r arian wrth gefn a glustnodwyd er mwyn cyd-bwysio cyllideb refeniw 2026/27.

(Pleidleisiodd y Cynghorydd R. Llewelyn Jones yn erbyn)

5 ADRODDIAD CYNNYDD Y PANEL SGRIWTINI ADNODDAU

Cyflwynodd y Cynghorydd Geraint Bebb, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Adnoddau, adroddiad ar waith y Panel rhwng Gorffennaf 2025 ac Ionawr 2026. Yn ystod y cyfnod hwn, adolygodd y Panel sefyllfa'r gyllideb gyfalaf a'r Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer chwarter 4 2024/25 a chwarter 1 a 2 2025/26, gan roi sylw penodol i orwariant yn y Gwasanaethau Plant a Busnes y Cyngor. Gwahoddwyd Uwch Swyddogion i gyfarfod y panel ar 6 Tachwedd 2025 i roi rhagor o wybodaeth am beth oedd yn achosi'r gorwariant yn y meysydd hyn. Cafodd y Panel drosolwg hefyd o'r pwysau ariannol sy'n wynebu'r gwasanaethau a'r mesurau lliniaru sy'n cael eu rhoi ar waith i fynd i'r afael â'r gorwariant.

Penderfynwyd nodi'r diweddariad ar gynnydd y Panel Sgriwtini Adnoddau.

6 CYNLLUN STRATEGOL TUAG AT SERO NET 2026 - 2031

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Newid Hinsawdd i'w ystyried gan y pwyllgor, oedd yn ymgorffori'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net ar gyfer y cyfnod o 2026 i 2031.

Cyflwynodd y Cynghorydd Ieuan Williams, Aelod Portffolio Priffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd, yr adroddiad gan nodi bod y Cynllun yn adeiladu ar y cynnydd a'r gwersi a ddysgwyd o'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2022-2025 blaenorol fel yr amlinellwyd yn yr Adroddiad Terfynol. Mae'r cynllun newydd yn nodi sut fydd y Cyngor yn parhau â'i daith tuag at ddod yn sefydliad sero net drwy leihau allyriadau carbon, amsugno mwy o garbon a

chryfhau gwydnwch y sefydliad tuag at hinsawdd sy'n newid. Mae'r cynllun yn nodi chwe maes blaenoriaeth allweddol sy'n cynnwys allyriadau asedau a thai, allyriadau trafndiaeth y Cyngor, allyriadau'r gadwyn gyflenwi, defnydd tir, adferiad natur a bioamrywiaeth, datblygu sefydliadol, a phrosiectau strategol a gwydnwch hinsawdd. Bydd cynllun gweithredu blynyddol yn cael ei ddatblygu a'i adolygu bob chwarter gan y Grŵp Llywio Sero Net fydd yn adrodd i'r Tîm Arweinyddiaeth yn ôl yr angen. Bydd adroddiad cynnydd blynyddol hefyd yn cael ei baratoi a bydd camau gweithredu allweddol dan amcan strategol newid hinsawdd Cynllun y Cyngor yn cael eu hadrodd i'r Bwrdd Rhaglen Gwella a Moderneiddio.

Tynnodd y Cynghorydd Ieuan Williams sylw at y ffaith bod y Cynllun Strategol yn cydnabod nad yw targed y Cyngor i ddod yn sefydliad net sero erbyn 2030 yn gyraeddadwy gyda'r adnoddau presennol, yr amser sydd ar gael na maint y gwaith datgarboneiddio sydd ei angen. Felly mae'r Cynllun Strategol yn cynnig dilyn targed carbon sero net Cymru erbyn 2050 a osodwyd gan Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

Wrth graffu ar y Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026 i 2031, cododd y pwyllgor y materion canlynol –

- Gwerth gosod pypiau gwres ffynhonnell aer mewn adeiladau hŷn. Gofynnodd yr aelodau a oes gan y Cyngor dystiolaeth sy'n dangos gwerth am arian.
- Y trefniadau ar gyfer chael gwared ar, neu ailgylchu paneli solar ar ddiwedd eu hoes weithredol. Gofynnodd yr aelodau a ddylai'r Cyngor ddatblygu strategaeth waredu ffurfiol yn hytrach na dibynnu ar ddull ad hoc.
- Y cynnydd yn allyriadau trafndiaeth a chadwyn gyflenwi'r Cyngor fel y dangosir yn Atodiad 2 i'r cynllun strategol. Gofynnodd yr aelodau am eglurhad ynghylch y rhesymau dros y cynnydd a sut y dylid dehongli'r data o ystyried bod y fethodoleg adrodd wedi newid.
- Y sylwa roddir i addysg yn y cynllun strategol, gyda'r Aelodau'n awgrymu y dylai addysg fod yn rhan bwysicach o'r cynllun.
- Uwchraddio stoc tai'r Cyngor. Er nodi bod 93 o dai cyngor wedi cael eu huwchraddio, gofynnodd yr Aelodau sut mae'r Cyngor yn bwriadu mynd i'r afael â'r dasg sylweddol o uwchraddio gweddill ei stoc tai a sut y gallai effeithio ar denantiaid.
- Trefniadau ailgylchu batris. Nododd yr aelodau fod casglu batris wedi'i dynnu o'r gwasanaeth ailgylchu a mannau ailgylchu batris bach mewn ardaloedd eraill ond rhaid oedd mynegi pryderon ynghylch y diffyg darpariaeth ar gyfer ailgylchu batris mawr a'r risg bosibl o dipio anghyfreithlon.
- Yr angen am fuddsoddiad pellach mewn systemau casglu data allyriadau fel y'i nodwyd yn Adroddiad Pwynt Terfynol Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2022-2025. Gofynnodd yr aelodau am eglurhad ynghylch y goblygiadau cost, y math o ddata i'w gasglu a sut y byddai'n cael ei ddefnyddio i gefnogi'r gwaith o adrodd manylion cywir a gwneud penderfyniadau gwybodus.
- Model gweithredu'r Cyngor ar gyfer gosod gorsafoedd gwefru cerbydau trydan cyhoeddus.

Aeth yr Aelod Portffolio ar gyfer Priffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd a'r Swyddogion i'r afael â'r materion a godwyd fel a ganlyn –

- Mae pypiau gwres ffynhonnell aer yn ddyfeisiau diweddar, felly nid oes digon o ddata ar hyn o bryd i asesu gwerth am arian. Dylai asesiad mwy dibynadwy fod yn bosibl ymhen blwyddyn.
- Bydd y strategaeth honno ar gyfer cael gwared ar baneli solar diwedd eu hoes yn cael ei harchwilio. Mae hon yn her fyd-eang wrth fabwysiadu technolegau ynni gwyrdd. Nododd Pennaeth y Gwasanaeth Tai fod gan rai eiddo'r Cyngor baneli solar sydd bron yn ugain

mlwydd oed. Er bod ychydig o baneli unigol wedi cael eu disodli oherwydd difrod gan y gwynt, nid yw'r data sydd ar gael yn dangos unrhyw ddirywiad mewn perfformiad na chynhyrchu trydan. Mae'r pwynt ugain mlynedd yn fwy o adlewyrchiad o dybiaethau enillion ar fuddsoddiad nag oes weithredol y paneli.

- Mae'r gronfa ddata a ddefnyddir i gyfrifo allyriadau trafndiaeth wedi'i datblygu a'i mireinio dros y pum mlynedd diwethaf, yn ogystal â phrosesau casglu data. O ganlyniad, y ffigurau diweddaraf yw'r rhai mwyaf cywir. Cyfrifir allyriadau'r Gadwyn Gyflenwi yn seiliedig ar faint mae'r Cyngor yn ei wario yn ystod y flwyddyn ariannol ac ar y math o nwyddau a gwasanaethau sy'n cael eu caffael. Felly mae gwariant cynyddol yn 2024/25 wedi arwain at allyriadau uwch.
- Mae addysg yn cael sylw dan flaenoriaeth Datblygu Sefydliadol y strategaeth sy'n canolbwyntio ar ddatblygu ymwybyddiaeth, sgiliau a gwybodaeth am newid hinsawdd ar draws y Cyngor trwy fuddsoddi mewn hyfforddiant, arweinyddiaeth a'r gallu i newid ymddygiad. Cytunodd yr Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff a Newid Hinsawdd i adolygu'r geiriad i wneud yr elfen addysgol yn gliriach.
- Mae safonau a disgwyliadau ar gyfer datgarboneiddio stoc tai'r Cyngor ar wahân i Safonau Ansawdd Tai Cymru 2023 y mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'w bodloni. Bydd rhaid cael cyllideb benodol i ddatgarboneiddio yn llawn, gan gynnwys adolygu lefelau rhent gosodedig Llywodraeth Cymru a chapasiti benthyca'r Cyfrif Refeniw Tai. Yn ogystal, mae gallu ledled y sector i gyflawni'r newidiadau yn hanfodol. Eglurodd Pennaeth y Gwasanaethau Tai fod y rhan fwyaf o waith ôl-osod yn allanol, sy'n golygu y dylai tenantiaid allu aros yn eu cartrefi tra bod gwelliannau'n cael eu gwneud.
- Bydd y mater o ailgylchu batris yn cael ei drafod gyda'r Gwasanaeth Rheoli Gwastraff i benderfynu a ddylid ailystyried y polisi neu a ddylai, yn dilyn yr ymgynghoriad cyhoeddus presennol, ddatgan yn glir nad yw'r Cyngor yn ailgylchu batris ond y gall gyfeirio trigolion at sefydliadau sy'n gwneud hynny.
- Mae nifer o ffynonellau data yn bwydo'r dangosfwrdd sy'n parhau i ddatblygu, gan gynnwys gwybodaeth am ddefnydd ynni, gwres a thrydan, cadwyni cyflenwi a thrafnidiaeth. Wrth i'r gwaith o gasglu data wella, bydd yn nodi meysydd blaenoriaeth ar gyfer datgarboneiddio yn well ac yn cefnogi'r broses gwneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Ystyrir gwelliant parhaus mewn prosesau casglu data yn daith ac yn amcan allweddol.
- Gosodwyd rhai gorsafoedd gwefru cerbydau trydan cyhoeddus sawl blwyddyn yn ôl, gyda'r Cyngor yn gyfrifol amdanynt ac yn cadw unrhyw elw. Mae'r Cyngor bellach yn tendro i gwmnïau allanol fuddsoddi mewn gorsafoedd gwefru newydd gyda'r nod nid yn unig o gynhyrchu refeniw ond hefyd o annog mwy o ddefnydd o gerbydau trydan. Y disgwyl yw y bydd mwy o gwmnïau preifat yn dod i mewn i'r farchnad wrth i'r defnydd o gerbydau trydan dyfu.

Yn dilyn trafodaeth, ac ar ôl ystyried y materion a godwyd a'r ymatebion a ddarparwyd, penderfynwyd argymhell fod y Pwyllgor Gwaith yn ystyried ac yn cymeradwyo'r Cynllun Strategol Tuag at Sero Net 2026-2031.

7 BLAEN RAGLEN WAITH 2025/26

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Democratiaeth oedd yn cynnwys y blaen raglen waith ar gyfer 2025/26 i'w ystyried gan y pwyllgor.

Amlygodd y Pennaeth Democratiaeth yr eitem ychwanegol – Cynllun Rheoli Strategol ar gyfer Tyddynnod – ar gyfer cyfarfod nesaf y pwyllgor ar 18 Chwefror 2026.

Penderfynwyd -

- Cytuno ar y fersiwn gyfredol o'r Blaen Raglen Waith ar gyfer 2025/26 gyda'r eitem ychwanegol ar gyfer y cyfarfod ar 18 Chwefror 2026.
- Nodi'r cynnydd a wnaed hyd yma o ran gweithredu'r Blaen Raglen Waith.

Cynghorydd Jeff Evans
Cadeirydd